Црна Гора
Општина Беране
ЈУ Центар за културу Беране
УЛ. Беранско - андријевачког батаљона бр. 13
84300 Беране
тел: +38251/235-284
е-маил: czkba@t-com.me

Бр: 01-617/26-245

8. 4. 2026. године

Елаборат

о о п р а в д а н о с т и о с н и в а њ а

Јавне установе Народна библиотека „Др Радован Лалић“ Беране

Scanned with CamScanner

Садржај

- Увод;
- Опште информације;
- Циљеви задаци и потребе;
- Финансирање;
- Програм обављања дјелатности;
- Концепција развоја;
- Предлог мјера.

Scanned with CamScanner

Увод

Реорганизација институција културе започела је доношењем Закона о култури 2008. године и настављена доношењем Закона о библиотечкој дјелатности. Кроз реорганизацију и формирање библиотеке као самосталне установе, она се прилагођава новим потребама, условима и стандардима а све у циљу квалитетнијег и ефикаснијег обављања послова.

Члан 8 тачка 2 Закона о библиотечкој дјелатности (Сл.лист ЦГ бр. 49/10) прописује „Општина је дужна да оснује библиотеку као самосталну библиотеку".

Елаборат о оснивању Народне библиотеке „Др Радован Лалић" у Беранама има за циљ да образложи оправданост издвајања Народне библиотеке као самосталне установе.

Циљеви и задаци ради којих се установа оснива

Издвајањем Народне библиотеке као самосталне установе која има сопствени буџет створиће се услови за боље обављање библиотечке дјелатности. Вишедеценијско искуство је показало да су библиотеке у саставу других установа културе обављале дјелатности у неповољним условима и врло често биле маргинализоване. Библиотека ће моћи самостално да планира утрошак средстава. Посебно ће се залагати, да сви слојеви становништва користе разнолике библиотечке услуге.

Библиотеке могу да обављају своју мисију, ако је њихово функционисање подржано савременом информационом и комуникационом технологијом.

Циљеви и задаци формирања Народне библиотеке као самосталне установе је омогућавање и олакшавање приступа што ширем кругу корисника свим библиотечким услугама и обављање библиотечке дјелатности кроз активности:

- Набавка, обрада, чување, заштита, коришћење, презентација и популаризација библиотечке грађе;
- Подстицање читалачке културе, организовањем посебних облика рада за дјецу, омладину и одрасле;
- Осигуравање приступа локалним , регионалним , националним и глобалним изворима и могућностима које ће читаоцима омогућити додир са различитим идејама, искуствима и ставовима;
- Организовање промоција књига и књижевних вечери и других активности које подстичу културну и друштвену свијест;
- Обезбеђивање коришћења и протока библиотечких и других извора информација и услуга;

Scanned with CamScanner

- Едукација корисника;
- Образовање дјечијег одјељења са посебним и издвојеним мултимедијалним фондом, читаоницом и опремом укључујући информациону технологију и друге медије прилагођене потребама дјеце
- Организовање посебних обика рада за лица са посебним потребама и обезбеђује им услове за коришћење библиотечке грађе сходно њиховим потребама и могућностима;
- Прикупљање завичајне збирке како би се сачувала, развијала и пренијела национална култура на будуће генерације;
- Обављање функције матичне библиотеке што подразумијева да је Народна библиотека носилац библиотечко-информационог система на подручју беранске општине.

Народна библиотека треба да постане незаобилазно мјесто у културном животу Берана, установа која активно учествује у општем образовању грађана.

Потребе за обављањем дјелатности установе

Библиотека испуњава услове за обављање дјелатности. Законом о библиотечкој дјелатности прецизирано је да библиотека може да обавља дјелатност, ако има:

1) Обезбијеђен одговарајући простор за смјештај, чување и коришћење библиотечке грађе;
2) Одговарајући библиотечки фонд;
3) Стручно особље;
4) Обезбијеђена потребна средства и опрему;
5) Обезбијеђене изворе средстава за континуирано обављање дјелатности.

Програм обављања дјелатности и намјере о обављању других дјелатности

Народна библиотека ,,Др Радован Лалић" је самостална установа са својством правног лица.

Њена дјелатност обухвата:

- Читаоницу
- Организовање збирки
- Израду каталога
- Позајмљивање и чување књига, часописа и др.
- Издавачку дјелатност

Scanned with CamScanner

Библиотека је локални центар културе који омогућава да све врсте знања и информација буду одмах на располагању корисницима.

Она дјелује и као чувар прошлости, тиме што прикупља, чува и даје на коришћење грађу која се односи на историјат заједнице и појединца локалне средине.

Изузетно важан задатак Библиотеке је да уочи и искористи могућност коју отвара динамичан развој информационе и комуникационе технологије, да буде свеобухватна капија у свијету информација.

Народна библиотека Беране ће, на основу свог Програма рада наставити, да се развија у складу са савременим тенденцијама, са захтјевима информатичког доба као и потребама корисника. Радиће у складу са Законом о култури, Законом о библиотечкој дјелатности, другим законским и подзаконским актима, Статутом библиотеке и у сарадњи са својим оснивачем.

Библиотека ће се залагати да се адекватније призна њено мјесто и улога у образовању и култури наше општине.

Дјелатност библиотеке спроводе сви запослени.

Посебним правилником утврђују се радна мјеста, начин и услови за њихово обављање.

Библиотека ће своју дјелатност обављати у оквиру следећих активности и служби:

- Служба за набавку, обраду и каталогизацију библиотечког материјала;
- Матична дјелатност, информативна служба, и популаризација библиотечке грађе;
- Служба за административне и благајничке послове;
- Завичајна збирка;
- Рад на унапређивању библиотекарства на подручју општине Беране;
- Образовање и усавршавање библиотечких радника;
- Популаризација књиге и омогућавање веће доступности публикација корисницима;
- Организовање промоција издавања завичајних и других аутора;
- Сарадња са школским библиотекама на подручју општине;
- Пружање помоћи заинтересованим на подизању нивоа знања из области библиотекарства;
- Физичка обрада публикација и инвентарисања;
- Издавање публикација корисницима;
- Обезбеђивање средстава за извршавање планираних активности;

Scanned with CamScanner

Уважавајући начела Копенхашке декларације о улози народних библиотека у Европској Унији и документа Манифест за Народне Књижице УНЕСКО-а, библиотечке услуге се пружају свим становницима општине, без обзира на њихову доб, расну или националну припадност, вјерско или политичко опредељење у различитим облицима и помоћу савремених технологија.

Збирке и службе не смију бити изложене било каквом облику идеолошке, политичке или вјерске цензуре.

Из овог произилазе основни циљеви дјеловања Народне библиотеке и читаонице Беране:

- да буде општепознато културно сједиште града,
- да подржи образовање корисника свих доби,
- да изграђује квалитетне и разнолике збирке на различитим медијима,
- да омогући доступност свим врстама информација о грађи коју библиотека посједује,
- да обликује и нуди услуге оним корисницима који нијесу у могућности доћи у библиотеку,
- да доприноси развоју библиотечке струке.

Улога народних библиотека ће се у следећих неколико година значајно повећати јер су оне локална културна и образовна информацијска средишта која омогућавају приступ културном и интелектуалном капиталу. Народне библиотеке дјелују као равноправни дио црногорског библиотечког система и равноправни и саставни дио европске мреже библиотека. Оне требају бити:

- мјеста слободног приступа цјелокупном знању и цивилизацијским тековинама за све грађане;
- мјеста цјеложивотног учења и развијања свих врста писмености,
- културна сједишта и мјеста сусрета грађана локалне средине,
- фактор економског и друштвеног развоја локалне заједнице и друштва у цјелини,
- фактор који значајно утиче на побољшање квалитета живота грађанина појединца у сваком животном добу,
- мјеста гдје се прикупљају, организују и дају на коришћење информације према потребама корисника,
- мјеста која се међусобно повезују и осигуравају приступ локалним, регионалним и глобалним изворима знања и информација.

Начин обезбеђивања средстава за рад установе

Средства за финансирање библиотеке обезбјеђују се из:

Scanned with CamScanner

- буџета Општине Беране,
- донација,
- сопствених прихода,
- других извора у складу са законом.

Концепција развоја установе

Право на приступ информацијама за све, као једно од темељних људских права, садржано је у свим савременим документима у подручју народног библиотекарства. Његово остваривање подразумијева осигуравање једнаких могућности за све грађане Републике Црне Горе, без обзира на старост, пол, вјеру, националност, језик, културно поријекло, образовање, менталне и физичке способности или друштвени положај, у приступу знању и информацијама.

Потребно је унапређење заштите завичајне библиотечке грађе према професионалним стандардима чиме се чува културна баштина, његује традиција, а осигурава квалитет и сталност збирки. Библиотечка грађа у народној библиотеци мора бити за све кориснике у добром физичком стању и због тога физичко чување грађе захтијева адекватан смјештај, опрему и стандардима прописану климу.

Завичајне збирке и остала вриједна грађа у народним библиотекама од посебног су интереса нарочито за локалну средину гдје библиотека дјелује. С обзиром на слободан приступ публикацијама у народним библиотекама, неопходно је грађу заштитити од отуђивања савременом опремом која укључује електроничку заштиту или видео-надзор, зависно о просторним могућностима.

Квалитет услуга које пружају библиотеке, зависи не само од грађе и техничких могућности, већ и од квалитетно оспособљеном кадру, које се у складу са најсавременијим развојем струке мора стално усавршавати те стицати одговарајућа вјештина и знање (способност позитивног комуницирања са људима, разумијевање потреба корисника, а нарочито оних са посебним потребама и друштвено искључених, способност сарадње са појединцима и групама, знање и разумијевање културних разноликости, познавање садржаја општих и посебних библиотечких збирки, способност сарадње – тимски рад у пружању дјелотворне библиотетске услуге, организацијске способности, укључујући флексибилност у препознавању и примјени новина, познавање информацијских и комуникацијских технологија, праћење нових достигнућа у струци и сродним струкама).

Scanned with CamScanner

Предлог мјера

За реализацију овог Елабората потребно је:

- Донијети Одлуку о оснивању Народне библиотеке као самосталне установе;
- Предвидјети средства у буџету Општине Беране за Народну библиотеку;
- Припремити статут и правилник о унутрашњој организацији и систематизацији;
- Уредити имовинско правне односе са Центром за културу;
- Покренути поступак за упис Народне библиотеке у Регистар.

Scanned with CamScanner

Образложење

Правни основ за доношење елабората су чл. 15 и 41 Закона о култури (Сл. лист ЦГ бр. 49/08) и члан 8 Закона о библиотечкој дјелатности (Сл. лист ЦГ бр. 49/10).

Културна баштина је добро од општег интереса, због чега је чл. 78 Устава Црне Горе прописано да је свако дужан да је чува, а држава да је штити.

Библиотечка дјелатност је битан сегмент заштите културне баштине, јер се њеним обављањем обезбјеђује да разноврсна библиотечка грађа буде сачувана.

Закон о библиотечкој дјелатности доноси низ новина: нова организација народних библиотека као самосталних институција културе, јаснија улога и мисија појединих врста библиотека, дефинисање библиотечких послова, прецизирање права корисника, установљавање обавезе према лицима са инвалидитетом и лицима која нијесу у могућности да непосредно користе библиотечке услуге, библиотечко-информациони систем, нова стручна терминологија и др.

Изузетно важна новина је одредница да се народне библиотеке чији је оснивач општина оснивају као самосталне библиотеке. Ово решење је последица стања ове врсте библиотека у оквиру Центара за културу чиме је њихово функционисање било маргинализовано. Доношењу Одлуке о оснивању библиотеке као самосталне установе претходи усвајању Елабората о оправданости.

Елаборат је састављен од седам поглавља:

- Увод
- Циљеви и задаци ради којих се оснива ЈУ Народне библиотека „Др Радован Лалић“;
- Потребе за обављање дјелатности установе;
- Програм обављања дјелатности библиотеке и намјере о обављању других дјелатности;
- Концепција развоја установе;
- Предлог мјера.

Прво поглавље односи се на оснивање библиотеке као јавне установе и установе од јавног интереса.

Друго поглавље се односи на опште информације о историјском развоју Народне библиотеке Беране као јавне установе. Такође у овој цјелини су садржани подаци о

Scanned with CamScanner

сједишту библиотеке, као и о њеним расположивим библиотечким фондом, начину пословања и организацији.

Трећим поглављем се уређују циљеви, задаци и потребе Народне библиотеке.

Четврто поглавље се односи на средства за финансирање Народне библиотеке.

Пето поглавље регулише дјелокруг послова Народне библиотеке као и програм обављања дјелатности.

Шесто поглавље се односи на концепцију развоја Народне библиотеке као установе од јавног интереса, као и унапређење заштите завичајне библиотечке грађе, чиме се културна баштина чува а осигурава квалитет и сталност збирки.

Седмо поглавље се односи на реализацију Елабората о оснивању Народне библиотеке.

Предсједница Савјета ЈУ Центар за културу
Јадранка Тмушић